

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

№ 22/2020
Микола АФАНАСЬСВ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
робоча програма тренінг-курсу

Галузь знань **12 Інформаційні технології**
Спеціальність **125 Кібербезпека**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Кібербезпека**

Статус дисципліни **базова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри природоохоронних технологій,
екології та безпеки життєдіяльності

Юрій БУЦ

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри *природоохоронних технологій, екології та безпеки життєдіяльності*

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Розробники:

Протасенко О. Ф., к.т.н., доц. кафедри природоохоронних технологій, екології та безпеки життєдіяльності.

Михайлова Є. О., к.т.н., доц. кафедри природоохоронних технологій, екології та безпеки життєдіяльності.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми тренінг-курсу**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри розробника РПТК	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація тренінг-курсу

Зворотною стороною науково-технічного, соціального, економічного прогресу є підвищення ризику виникнення й негативного впливу небезпеки на життєдіяльність людини і стан навколишнього середовища. Саме тому підвищення рівня безпеки є одним з найбільш актуальних завдань на сьогодні. Цілком очевидно, що абсолютну безпеку створити не можливо, але мінімізувати ймовірність виникнення небезпеки – завдання посильне проте складне, оскільки потребує від людей, перш за все, переосмислення й переоцінювання накопиченого досвіду й знань з позицій сучасних досягнень науки, інакше кажучи, необхідна докорінна зміна світосприйняття людини. Для досягнення цієї мети створюють нові галузі знань, які поєднують у собі найрізноманітніший сучасний і минулий досвід людства. Одним з прикладів такого складного поєднання знань є тренінг-курс «Безпека життєдіяльності», який базується на системному підході до аналізу та вирішення питань безпеки людини. Його зміст спрямовано на поглиблене всебічне вивчення та класифікацію небезпек, які можуть впливати на людину, джерел їх виникнення, а також засобів і заходів, спрямованих на їх попередження й ліквідацію. Наукова основа тренінг-курсу складається з результатів сучасних досліджень з фізіології та психології праці, ергономіки, екології тощо, що забезпечує системність знань, які одержує студент.

Мета тренінг-курсу: вивчення загальних закономірностей виникнення та розвитку небезпек; аналіз характеру і наслідків впливу небезпек на життя та здоров'я людини; формування необхідних вмінь та навичок для запобігання й ліквідації небезпек.

Характеристика тренінг-курсу

Курс	1
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	2
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення тренінг-курсу

Пререквізити	Постреквізити
Базові знання з предметів середньої освіти	Основи охорони праці
	Організація праці
	Демографія
	Фізіологія і психологія праці
	Соціологія

Компетентності та результати навчання за тренінг-курсом

Компетентності	Результати навчання
КЗ 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	РН 1 – застосовувати знання державної та іноземних мов з метою забезпечення ефективності професійної комунікації; РН 2 – організувати власну професійну діяльність, обирати оптимальні методи та способи розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності, оцінювати їхню ефективність; РН 3 – використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для ефективного рішення спеціалізованих задач професійної діяльності; РН 4 – аналізувати, аргументувати, приймати рішення при розв'язанні складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності, які характеризуються комплексністю та неповною визначеністю умов, відповідати за прийняті рішення; РН-10. виконувати аналіз та декомпозицію інформаційно-телекомунікаційних систем; РН-11. виконувати аналіз зв'язків між інформаційними процесами на

	<p>віддалених обчислювальних системах; РН–18 використовувати програмні та програмно-апаратні комплекси захисту інформаційних ресурсів; РН–19 застосовувати теорії та методи захисту для забезпечення безпеки інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах; РН–20 забезпечувати функціонування спеціального програмного забезпечення, щодо захисту інформації від руйнуючих програмних впливів, руйнуючих кодів в інформаційно-телекомунікаційних системах; РН–21 вирішувати задачі забезпечення та супроводу (в.т. числі: огляд, тестування, підзвітність) системи управління доступом згідно встановленої політики безпеки в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах; РН–22 вирішувати задачі управління процедурами ідентифікації, автентифікації, авторизації процесів і користувачів в інформаційно-телекомунікаційних системах згідно встановленої політики інформаційної і/або кібербезпеки; РН–24 вирішувати задачі управління доступом до інформаційних ресурсів та процесів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах на основі моделей управління доступом (мандатних, дискреційних, рольових); РН–27 вирішувати задачі захисту потоків даних в інформаційних, інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах; РН–32 вирішувати задачі управління процесами відновлення штатного функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем з використанням процедур резервування згідно встановленої політики безпеки; РН–35 вирішувати задачі забезпечення та супроводу комплексних систем захисту інформації, а також протидії несанкціонованому доступу до інформаційних ресурсів і процесів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах згідно встановленої політики інформаційної і/або кібербезпеки; РН–53. вирішувати задачі аналізу програмного коду на наявність можливих загроз. РН 54 – усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>
<p>КЗ 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми за професійним спрямуванням</p>	<p>РН 2 – організувати власну професійну діяльність, обирати оптимальні методи та способи розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності, оцінювати їхню ефективність; РН 3 – використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для ефективного рішення спеціалізованих задач професійної діяльності; РН 4 – аналізувати, аргументувати, приймати рішення при розв'язанні складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності, які характеризуються комплексністю та неповною визначеністю умов, відповідати за прийняті рішення; РН 5 – адаптуватися в умовах частотої зміни технологій професійної діяльності, прогнозувати кінцевий результат; РН 7 – діяти на основі законодавчої та нормативно-правової бази України та вимог відповідних стандартів, у тому числі міжнародних в галузі інформаційної та /або кібербезпеки; РН 8 – готувати пропозиції до нормативних актів щодо забезпечення інформаційної та /або кібербезпеки; РН–53. вирішувати задачі аналізу програмного коду на наявність можливих загроз.</p>
<p>КЗ 6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>	<p>РН–54 – усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>

<p>КЗ 7. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>	<p>РН-54 – усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p>
---	---

Програма тренінг-курсу

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Основні поняття і базові принципи безпеки життєдіяльності

Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини

Тема 3. Природні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину

Тема 4. Техногенні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину

Тема 5. Соціальні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину

Тема 6. Ризик. Аналіз ризику. Управління ризиком

Перелік тем практичних занять, перелік питань та завдань до самостійної роботи студентів надано в таблиці «Рейтинг-план тренінг-курсу».

Методи навчання та викладання

Розподіл методів навчання і викладання за темами тренінг-курсу

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Основні поняття і базові принципи безпеки життєдіяльності	Дискусії, презентації, ілюстрації
Тема 2. Фізіологічні та психологічні критерії безпеки людини	Дискусії, презентації, ілюстрації
Тема 3. Природні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину	Робота в малих групах з питання: "Засоби захисту від негативного впливу природних небезпек на життєдіяльність людини". Презентації, ілюстрації
Тема 4. Техногенні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину	Робота в малих групах з питання: "Засоби захисту від негативного впливу техногенних небезпек на життєдіяльність людини". Презентації, ілюстрації
Тема 5. Соціальні небезпеки, характер їхніх проявів і вплив на людину	Робота в малих групах з питання: "Засоби захисту від негативного впливу соціальних небезпек на життєдіяльність людини". Презентації, ілюстрації
Тема 6. Ризик. Аналіз ризику. Управління ризиком	Дискусії, презентації, ілюстрації

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою тренінг-курсу передбачають практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за

накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту одержати залік, – 60 балів);

Поточний контроль з тренінг-курсу проводиться в таких формах:

активна робота на практичних заняттях;

виконання практичних завдань;

проведення поточних контрольних робіт.

Оцінка знань студента під час поточного контролю проводиться з метою перевірки рівня підготовленості студента до виконання певної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

результативність, активність, систематичність роботи студента протягом семестру, а також відвідування занять;

виконання практичних завдань;

виконання завдань для самостійного опрацювання.

Оцінювання роботи студента протягом семестру проводиться за наступними критеріями:

ступінь розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу з тренінг-курсу;

ступінь оволодіння практичними навичками з тренінг-курсу і вміння їхнього застосування у різних умовах діяльності;

уміння застосовувати отримані теоретичні знання для вирішення практичних завдань, аналізу конкретних ситуацій як винесених на самостійне опрацювання, так і тих, що розглядаються в аудиторії;

ознайомлення з рекомендованою та сучасною літературою з питань безпеки життєдіяльності;

логічність та аналітичність викладу матеріалу в письмових роботах і аудиторних виступах, аргументація своєї позиції, здатність до узагальнення інформації та формулювання висновків на її основі.

Оцінка знань студента проводиться з урахуванням відповідності виконаного завдання та відповіді студента усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність одного із критеріїв знижує оцінку на певну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань головними критеріями є якість, своєчасність та обґрунтованість виконаного завдання. При недостатньому ступені виконання завдань (згідно з наведеними критеріями) викладач має право знизити оцінку за роботу.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тести включають запитання множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій тренінг-курсу.

Студент може отримати за правильно виконане тестове завдання максимум 20 балів. Для одержання оцінки:

"задовільно" студент повинен набрати не менш 12 балів;

"добре" – не менш 15 балів;

"відмінно" – не менш 18 балів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	

60 – 63	Е		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Рейтинг-план тренінг-курсу

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Тренінгова робота №1. Основні поняття безпеки життєдіяльності	Участь у виконанні практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 2. Загальні принципи надання першої долікарської допомоги постраждалим	Участь у виконанні практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 3. Здоров'я і механізми його підтримки	Участь у виконанні практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 4. Енергетичний баланс організму людини	Участь у виконанні практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3	

Тема 2	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тенінгова робота 5. Психічні процеси і властивості особистості	Участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 6. Стани втоми і стресу	Участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3	
Тема 3	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 7. Вплив чинників природного середовища на життєдіяльність людини	Участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи №2	Перевірка ДЗ	3
Контрольна робота №1			20	
Тема 4	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 8. Вплив чинників техногенного середовища на життєдіяльність людини	Участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Тренінгова робота 9. Чинники, що впливають на безпечність діяльності працівника	Участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3	

Тема 5	Аудиторна робота				
	Практичне заняття	Тренінгова робота 10. Вплив чинників соціального середовища на життєдіяльність людини	Участь у виконанні практичних завдань	2	
	Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3	
Тема 6	Аудиторна робота				
	Практичне заняття	Тренінгова робота 11. Аналіз ризику. Методи оцінювання ризику. Управління ризиком	Участь у виконанні практичних завдань	2	
	Самостійна робота				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	3
	Аудиторна робота				
	Практичне заняття	Тренінгова робота 12. Класифікації ризиків	Участь у виконанні практичних завдань	2	
	Самостійна робота				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи №2	Перевірка ДЗ	3
	Контрольна робота №2			20	

Рекомендована література

Основна

1. Бедрій Я. Л. *Безпека життєдіяльності : навч. посіб.* / Я. Л. Бедрій. – Київ : Кондор, 2009. – 286 с.
2. Протасенко О. Ф. *Безпека життєдіяльності : навч. посіб. до практ. занять* / О. Ф. Протасенко, Г. В. Мигаль. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2015. – 156 с.
3. Зеркалов Д. В. *Безпека життєдіяльності : навч. посіб.* / Д. В. Зеркалов. – Київ : Основа, 2011. – 256 с.
4. Протасенко О.Ф. *Безпека життєдіяльності : конспект лекцій* / О. Ф. Протасенко, Ю. В. Буц. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 148 с.
5. Протасенко О. Ф. *Безпека життєдіяльності : навч. посіб.* / О. Ф. Протасенко, М. І. Ворожбіян, Г. В. Мигаль, М. В. Мороз. – Харків : УкрДУЗТ, 2016. – 250 с.

Додаткова

6. Коваленко Г. І. *Безпека життєдіяльності людини : конспект лекцій* / Г. І. Коваленко, Ф. В. Мусіяченко, О. Ф. Протасенко. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 360 с.
7. Колосов Ю. В. *Физиологические основы охраны труда* / Ю. В. Колосов, С. В. Красильщикова. – Санкт-Петербург : СПбГУИТМО, 2006. – 56 с.

8. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини / В. М. Лапін. – Київ : Знання, 2007. – 332 с.
9. Повякель Н. И. Практическая психология в системах «человек-техника» / Н. И. Повякель. – Киев: МАУП, 2003. – 296 с. – ISBN 966-608-232-2.
10. Филиппов М. М. Психофизиология функциональных состояний / М. М. Филиппов. – Киев : МАУП, 2006. – 240 с.

Інформаційні ресурси та Інтернет

11. Тренінг-курс "Безпека життєдіяльності" для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня [Електрон. ресурс] : Сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3720>.